

Investigating Factors Affecting the Development of Urban Entrepreneurship

Akbar Rozban¹, Yousef Mohammadi Moghadam^{2*}, Mohammad Javad Kameli³

¹ Ph.D. Student, Entrepreneurship, Qazvin Branch, Islamic Azad University, Qazvin, Iran, Email: akbarrouzban@gmail.com

^{2*} Professor of Judicial Management Department, Faculty Member, University of Judicial Sciences and Administrative Services, Tehran, Iran, Corresponding Author, Email: You_mohammad@yahoo.com

³ Associate Professor, Department of Human Resources Management, Amin University of Law Enforcement Sciences, Tehran, Iran, Email: P.h.dkameli@gmail.com

Article Info

Received: 22/4/2025

Accepted: 3/9/2025

Pages: 123-152

Keywords:

Entrepreneurship;

Urban

Entrepreneurship;

Municipality;

Content Analysis

JEL Classification:

L26; M13; R00;

D02; D23; H11;

J24; Q56

ABSTRACT

In recent years, the development of urban entrepreneurship has received increasing attention from researchers, policymakers, and managers at the public and organizational levels. Urban entrepreneurship has been introduced in urban space with the aim of economic development and increasing the quality of life and welfare of society, which is in need of development in countries such as Iran. As one of the public institutions responsible for urban management, the municipality can benefit more than other institutions from urban capacities to become entrepreneurs. However, the development of urban entrepreneurship at the municipal level requires effective management. Accordingly, the present study was conducted with the aim of investigating the factors affecting the development of urban entrepreneurship in Tehran Municipality. This study was conducted based on the paradigm of interpretive philosophy and is of mixed type (qualitative-quantitative) and has a combined approach. The data of this study are of the field type, collected through semi-structured interviews and questionnaires. The experts in this qualitative section are 10 people who were selected purposefully. Qualitative data were analyzed through content analysis and in MaxQuda software. Then, the findings of the qualitative section were evaluated through factor analysis. Finally, the results of this study indicate that the factors: organizational structure, organizational culture, dynamic capabilities of the organization, human resource management, social capital, economic context, urban infrastructure and institutional governance are effective factors on the development of urban entrepreneurship in Tehran Municipality. These results can be used by policymakers and planners, Tehran Municipality managers to develop entrepreneurship in the organization.

COPYRIGHTS

©2023 by the authors. Published by the Islamic Azad University, West Tehran Branch. This article is an open-access article distributed under the terms and conditions of the Creative Commons Attribution 4.0 International (CC BY 4.0) <https://creativecommons.org/licenses/by/4.0>



Extended Abstract

Purpose

The present study aims to present a model of factors affecting the development of urban entrepreneurship in Tehran Municipality.

Methodology

this study aims to investigate the effects of urban entrepreneurship on sustainable businesses in smart cities with regard to the role of digital technologies. The statistical population of this study is all active technology-based companies located in Tehran in 2012. Then, according to the Cochran formula, 315 companies were randomly selected as a sample. This research is of an applied type and of a descriptive-survey type, and in terms of the type of data collected, it is of a quantitative type. The research findings show that urban entrepreneurship, by using and benefiting from digital technologies, in accordance with the new needs of cities and achieving business sustainability in smart cities, creates and develops the studied enterprises in two quantitative and qualitative dimensions. Finally, based on the literature review, the factors affecting urban entrepreneurship among the general public and organizations have been categorized.

Findings

The model of this research includes intra-organizational factors such as organizational culture, organizational structure, dynamic capabilities of the organization, human resource management, and social capital of the municipality, and external factors include the economic context, urban infrastructure, and institutional governance of the country in the general organization of the municipality, affecting the development of urban entrepreneurship.

Conclusion

Organizational culture is known as an important factor in the development of urban entrepreneurship in the municipality and means having a common and defined goal and belief among all members and personnel of the municipality. The prerequisite for this culture is having an entrepreneurial orientation, which is, promoting and tending to risk-taking among employees, the municipality being a pioneer in identifying market needs to meet needs with an entrepreneurial approach and the welfare of the community. Organizational structure plays an important role in shaping employee behavior and organizational results. Becoming an entrepreneur requires having informal relationships and eliminating hierarchical structures and concentrating power in the hands of one person. Flexibility in processes can increase the spirit and sense of participation among team members. Having capable and expert employees and managers is an accepted assumption in organizational management theories and entrepreneurship theories for the success and development of organizational and business performance. Institutional governance is one of the external environmental factors that has been selected in this study as an effective factor on the development of urban entrepreneurship in Tehran Municipality. The

research literature has also placed great emphasis on this factor. Finally, urban facilities and infrastructure such as waste management, energy resources, and public transportation are considered the main infrastructure for the welfare and social and economic development of a city. The accessibility and quality of infrastructure can accelerate the development of jobs and businesses in general and entrepreneurial activities. In this study, urban infrastructure has been identified as one of the important factors in the development of urban entrepreneurship in Tehran Municipality.



فصلنامه اقتصاد محاسباتی

شماره ۴۳۳-۲۸۲۱

بررسی عوامل مؤثر بر توسعه کارآفرینی شهری

اکبر روزبان^۱، یوسف محمدی مقدم^۲، محمدجواد کاملی^۳

^۱ دانشجوی دکتری، کارآفرینی، واحد قزوین، دانشگاه آزاد اسلامی، قزوین، ایران، پست الکترونیکی: akbarrouzban@gmail.com
^۲ استاد گروه مدیریت قضایی، عضو هیات علمی دانشگاه علوم قضایی و خدمات اداری، تهران، ایران، نویسنده مسئول، پست الکترونیکی: You_mohammad@yahoo.com
^۳ دانشیار گروه مدیریت منابع انسانی، دانشگاه علوم انتظامی امین، تهران، ایران، پست الکترونیکی: P.h.dkameli@gmail.com

اطلاعات مقاله

چکیده

نوع مقاله: مقاله پژوهشی
صفحات ۱۲۳-۱۵۲

تاریخ دریافت مقاله: ۱۴۰۴/۰۲/۰۸
تاریخ پذیرش نهایی: ۱۴۰۴/۰۶/۱۲

واژگان کلیدی:

کارآفرینی؛ کارآفرینی شهری؛ شهرداری؛ تحلیل مضمون

طبقه‌بندی JEL:

L26; M13; R00; D02; D23; H11; J24; Q56

توسعه کار آفرینی شهری در سال‌های اخیر از سوی محققین، سیاست‌گذاران و مدیران در سطح عموم و سازمان‌ها مورد توجه روزافزونی قرار گرفته است. کارآفرینی شهری در فضای شهری با هدف توسعه اقتصادی و افزایش کیفیت زندگی و رفاه جامعه معرفی شده است که در کشورهای از قبیل ایران نیازمند توسعه است. شهرداری به‌عنوان یکی از نهادهای عمومی که وظیفه مدیریت شهری را بر عهده دارد، بیشتر از سایر نهادها می‌تواند از ظرفیت‌های شهری جهت کارآفرین شدن منتفع شود. با این وجود توسعه کارآفرینی شهری در سطح شهرداری نیازمند مدیریت اثربخش است. براین اساس پژوهش حاضر باهدف بررسی عوامل مؤثر بر توسعه کارآفرینی شهری در شهرداری تهران انجام شده است. این مطالعه براساس پارادایم فلسفه تفسیرگرایی انجام شده است و از نوع آمیخته (کیفی- کمی) است و رویکردی ترکیبی دارد. داده‌های این پژوهش از نوع میدانی است که از طریق ابزار مصاحبه نیمه ساختاریافته و پرسشنامه گردآوری شده‌اند. خبرگان این پژوهش در بخش کیفی ۱۰ نفر می‌باشند که به روش هدفمند انتخاب شده‌اند. داده‌های کیفی از طریق تحلیل مضمون و در نرم‌افزار مکس کیودا مورد تحلیل قرار گرفته‌اند. سپس یافته‌های بخش کیفی از طریق تحلیل عاملی مورد ارزیابی قرار گرفته‌اند. در نهایت نتایج این پژوهش حاکی از این است که عوامل: ساختار سازمانی، فرهنگ سازمانی، قابلیت‌های پویای سازمان، مدیریت منابع انسانی، سرمایه اجتماعی، بستر اقتصادی، زیرساخت‌های شهری و حاکمیت نهادهای عوامل مؤثر بر توسعه کارآفرینی شهری در شهرداری تهران می‌باشند. این نتایج می‌تواند از سوی سیاست‌گذاران و برنامه‌ریزان، مدیران شهرداری تهران جهت توسعه کارآفرینی در سازمان مورد استفاده قرار گیرد.

۱. مقدمه

در سال‌های اخیر کارآفرینی به‌عنوان یک محرک در ارتقای رشد اقتصادی، نوآوری‌های تکنولوژیکی و توسعه اجتماعی، توجه گسترده‌ای را به خود جلب کرده است (لی^۱، ۲۰۲۴؛ لو^۲، ۲۰۲۱؛ پنکو و همکاران^۳، ۲۰۲۰)؛ زیرا در دهه‌های اخیر پارادایم رشد اقتصاد جهانی دستخوش تغییری اساسی شده است، در این تغییر پارادایم فعالیت‌های کارآفرینانه به‌تدریج به‌عنوان یک محرک جدید و موتور توسعه اقتصادی، ثروت و ایجاد شغل معرفی شده است (های و همکاران^۴، ۲۰۲۵؛ وو و مائو^۵، ۲۰۲۰). به‌طوریکه در برخی از اقتصادهای بزرگ مانند آلمان و چین، کارآفرینی به یک حوزه ضروری برای تمرکز دولت بدل شده است و حتی به‌عنوان یک موضوع اصلی در دستور کار سیاسی آن‌ها قرار گرفته است (ژائو و همکاران^۶، ۲۰۲۴) و همواره به‌عنوان مسیری تلقی می‌شود که از طریق آن می‌توان به رفع چالش‌های بزرگ عصر حاضر پرداخت. کارآفرینی براساس فاعل به کارآفرینی فردی و سازمانی قابل‌تقسیم است. کارآفرینی فردی توسط فرد یا افراد راه‌اندازی می‌شود اما کارآفرینی سازمانی توسط افراد یک سازمان جهت تحقق اهداف سازمانی صورت می‌گیرد (کوراتکو و کوین^۷، ۲۰۲۵). در حال حاضر آنچه ضرورت و اهمیت کارآفرینی در سطح سازمان‌ها اعم از دولتی و غیرانتفاعی را آشکارتر می‌سازد ناشی از محیط پویا، غیرقابل پیش‌بینی و رقابتی است که از مسائلی همچون تغییرات اقلیمی، بیماری‌های همه‌گیر و فقر (گیرما آراگوا و همکاران^۸، ۲۰۲۵)، بحران‌هایی مانند آتش‌سوزی جنگل‌ها همچون ۲۰۱۹-۲۰۲۰ استرالیا، همه‌گیری مداوم کووید ۱۹ و حمله روسیه به اوکراین در سال ۲۰۲۲، چالش‌های محیط‌زیست، بهداشت عمومی و بحران‌های بشردوستانه و ... سرچشمه می‌گیرد (ویونا^۹، ۲۰۲۴) که در چنین محیطی سازمان‌ها ناگزیر به گرایش به کارآفرینی هستند زیرا کارآفرینی سازمانی در شرایط محیطی عدم اطمینان و به سرعت در حال تغییر، نقش مهمی در بقا و توسعه سازمان‌ها ایفا می‌کند (گیرما آراگوا و همکاران، ۲۰۲۵). باید تأکید داشت که کارآفرینی سازمانی بستری است برای توسعه مشارکت کارکنان در فرآیندهای سازمانی تا کارکنان متناسب با شرایط و اقتضائات محیطی در راستای بهبود و بهره‌وری سازمانی به ایده‌پردازی و خلاقیت، روی آورند (محمدی و همکاران، ۱۴۰۲). کارآفرینی سازمانی منجر به اجرای یک ایده در شرایط ناپایدار می‌شود و یک سازمان در فرآیند کارآفرینی منابع خود را براساس رویکرد کارآفرینی اتخاذ شده

¹ Li, 2024

² Lv, 2021

³ Pencoet et al., 2020

⁴ Hay et al., 2025

⁵ Wu & Mao, 2020

⁶ Zhao et al., 2024

⁷ Kuratko & Covin, 2025

⁸ Girma Aragaw et al., 2025

⁹ Vivona, 2024

بازپیکربندی می‌کنند و بر این اساس خواهد توانست سریع‌تر به تغییرات محیطی پاسخ دهند و در بازار رقابتی بر رقبای خود پیشه گیرند و به اهداف خود دست یابد (شاه‌محمدی، ۱۴۰۰). در این بین، سازمان‌های بخش دولتی با توجه نقش مهم در توسعه داخلی و بین‌المللی باید خود را بهتر با تلاطم‌ها و پویایی محیطی برای پاسخگویی به نیازهای در حال تغییر اجزای خود وفق دهند. تحقیقات نشان می‌دهد که نهادهای دولتی و عمومی علاوه بر تحقق پایداری اقتصادی صرف باید عملکرد و اقدامات جاه‌طلبانه از قبیل کارآفرینی برای رسیدگی به چالش‌های بزرگ، تحریک نوآوری و ایجاد ارزش عمومی اتخاذ کنند (ویونا، ۲۰۲۴). از جمله سازمان‌های دولتی مهمی که با توجه به وظایف خود قابلیت و ظرفیت جهت‌گیری کارآفرینانه را دارد، شهرداری می‌باشد. شهرداری‌ها تنها نهادهای عمومی و محلی می‌باشند که توانایی حضور در کلیه مناطق، نواحی و محله‌های یک شهر را دارند و به‌طبع قادرند خدمات موردنیاز عموم شهروندان را با شکلی سازمان‌دهی شده به عموم ارائه کنند علاوه بر این، شهرداری‌ها از تمامی امکانات موجود در شهرها، خصوصاً اماکن بدون استفاده اطلاع دارند و اداره امکانی همچون فرهنگ‌سراها و مراکز فرهنگی و آموزشی وابسته نیز برعهده آن‌هاست و از سوی دیگر وظیفه کنترل امکانات تبلیغاتی، شهری بوستان‌ها و معابر و ... نیز بر عهده آن‌هاست، درنتیجه می‌توان گفت این سازمان عمومی و محلی می‌تواند از این امکانات و ظرفیت‌های جهت کارآفرین شدن استفاده کنند (ابراهیمی دینانی و همکاران، ۱۴۰۰) تا بتوانند تأثیر بسزایی بر توسعه و بهبود شرایط اقتصادی، اجتماعی و کالبدی حیات شهری داشته باشند (سلیمانی مقدم و کریمی نسب، ۱۴۰۴). در شرایطی که رشد جمعیت در کلان‌شهرها به همراه مشکلات اقتصادی و اجتماعی متعدد ناشی از آن، نظام مدیریت شهری را با چالش بزرگی مواجه کرده است اتخاذ سیاست‌های جدیدی همچون کارآفرینی می‌تواند شهرداری‌ها را در مدیریت شهری موفق، یاری دهد (عین‌القضات^۱ و همکاران، ۲۰۲۵). گرایش شهرداری‌ها به راه‌اندازی و توسعه با تمرکز بر محیط شهری و محلی مصداق کارآفرینی شهری است و به معنای اداره شهرستان‌ها به شیوه‌های منظم‌تر و به‌کارگیری روش‌هایی با ویژگی‌هایی نظیر خطرپذیری کسب‌وکار، نوآوری، ارتقا و انگیزه سود توسط دولت‌های محلی است (ریزوندی و همکاران، ۱۴۰۰). کارآفرینی شهری در راستای تأمین نیازهای نوآورانه شهرداری‌ها، بهبود سطح زندگی، تأمین خدمات مورد نیاز، درآمدزایی و ایجاد اشتغال برای شهروندان انجام می‌گیرد (جرجانی و همکاران، ۱۴۰۰). توسعه کارآفرینی شهری با زمینه‌سازی شرایط مساعد اقتصادی همچون اشتغال و خودکفایی مالی شهروندان دارای آثار مثبتی بر اجتماع و فرهنگ شهروندی نیز است و عدم ترویج آن به افزایش مشکلات اقتصادی و آسیب‌های اجتماعی همچون بیکاری فقر و بزهکاری منجر می‌شود که دارای اثرات مخرب اجتماعی و فرهنگی در بین شهروندان است (سعیدی و عطایی، ۱۴۰۴). باوجود نقش کارآفرینی شهری در تحقق توسعه همه‌جانبه در یک شهر

¹ Eynolghozat et al., 2025

مطالعه ادبیات پژوهش دلالت بر این مسئله دارد که کارآفرینی شهری در سطح جهانی با تنوع و پیچیدگی‌های بسیاری همراه است و متأثر از چالش‌های مختلف همچون عوامل مالی، فناوری دیجیتال، فرهنگی و اجتماعی - اقتصادی زیرساختی‌های شهری است که توسعه کارآفرینی شهری را با چالش‌های چندوجهی و پیچیده‌ای روبرو کرده است (اونیلو و محرم^۱؛ ۲۰۲۴؛ ۲۰۲۴؛ داگلاس و پرنیتس^۲، ۲۰۱۹؛ هالورسون و همکاران^۳، ۲۰۱۸؛ هوانگ و همکاران^۴، ۲۰۲۵). در ایران نیز توسعه و موفقیت کارآفرینی تحت تأثیر اقتصادی - حمایتی، عوامل انسانی - اجتماعی، عوامل زیرساختی (رضائی و همکاران، ۱۴۰۰) شهر خلاق، خطمشی شکوفایی شهری، زیست‌بوم کارآفرینی شهری و شرایط تولید/خدمات کارآفرینانه، انعطاف‌پذیری شهری، تراکم شهری، عدم اطمینان محیطی، تعاملات شهری و رقابت شهری (ریزوندی، ۱۴۰۰) می‌باشد و باید یادآور شد که همه شهرها از ظرفیت یکسان برای تبدیل شدن به قطب‌های کارآفرینی برخوردار نیستند. به‌عنوان مثال، شهرهای درحال توسعه اغلب با چالش‌هایی همچون ضعف زیرساخت‌ها و رقابت شدید مواجه‌اند، درحالی‌که شهرهای توسعه‌یافته با زیرساخت‌های پیشرفته‌تر می‌توانند به مراکز مهم کارآفرینی تبدیل شوند. این تفاوت‌ها نشان‌دهنده رابطه‌ای ناهمگون میان شهرنشینی و کارآفرینی است (ناوده^۵، ۲۰۱۸). ازاین‌رو، درک صحیح و عمیق از همه شرایط و عوامل مختلف مؤثر بر توسعه کارآفرینی، در ایجاد اقدامات مفیدی که موفقیت کارآفرینی را افزایش می‌دهد، نقش حیاتی دارد (لو و همکاران، ۲۰۲۱) و علی‌رغم اهمیت و ضرورت کارآفرینی در سازمان‌های دولتی مطالعات نشان داده است فعالیت کارآفرینی در بخش دولتی کم است، برخی از مطالعات دریافته‌اند این عدم فعالیت کارآفرینی در بخش دولتی به دلیل ماهیت ریسک‌گریز سازمان‌های عمومی و ساختارهای بوروکراتیک؛ مکانیسم‌های پاداش و پیچیدگی محیط‌های کاری، ساختارهای سلسله‌مراتبی سازمان‌های عمومی و محدودیت‌های مالی است که باعث دلسردی کارکنان بخش دولتی نسبت به کارآفرینی می‌شود (دمیرچی اوغلو و چاودوری^۶، ۲۰۲۱) و در ایران نیز مطالعات همچون سرایانی و همکاران (۱۴۰۳)، نشان می‌دهند که تأسیس و استفاده از ابتکارات کارآفرینی در سازمان‌های دولتی ایران موفق نبوده است و در حوزه آکادمیک نیز علی‌رغم افزایش تحقیقات در مورد کارآفرینی در بخش خصوصی، اطلاعات کمی در مورد کارآفرینی در سازمان‌های دولتی به‌طور خاص وجود دارد (دمیرچی اوغلو و چاودوری، ۲۰۲۱) و بیشتر تحقیقات کارآفرینی بر روی کارآفرین فردی و پدیده شروع سرمایه‌گذاری جدید متمرکز بود (کوراتکو و کوین، ۲۰۲۵) و به‌تازگی تحقیقات تجربی در مورد کارآفرینی عمومی، به‌ویژه در شهرداری در

¹ Oniello & Muharram, 2024

² Douglass & Prentice, 2019

³ Halvorson et al, 2018

⁴ Huang et al., 2025

⁵ Naudé, 2018

⁶ Demircioglu & Chowdhury, 2021

حال انجام می‌باشند که تا رسیدن به بلوغ پژوهشی نیازمند مشارکت پژوهشگران است (نالدی و همکاران^۱، ۲۰۲۰). از این رو، این مطالعه درصدد شناسایی عوامل مؤثر بر توسعه کارآفرینی شهری در شهرداری می‌باشد و شهرداری تهران به عنوان مورد مطالعه انتخاب شده است زیرا شهرداری تهران به عنوان پایتخت کشور بیش از ۷۵ درصد تأمین مالی خود را اغلب از منابع درآمدی ناپایدار مانند فروش تراکم به دست آورده است و این در شرایطی است که شهرداری تهران به عنوان سازمانی عمومی و با توجه به نظارت بر زیرساخت‌های شهری و مسئولیتش در مدیریت شهری می‌تواند از فرصت‌های کارآفرینی در بستر شهر تهران جهت تحقق پایداری اقتصادی، اجتماعی بیشتر استفاده کند (علوی و همکاران، ۱۳۹۹). نتایج این مطالعه می‌تواند در راستای سیاست‌گذاری‌ها و برنامه‌ریزی استراتژیک جهت توسعه کارآفرینی در شهرداری تهران و سایر شهرداری‌های ایران مورد استفاده قرار گیرد و شهرداری تهران در جهت توسعه کارآفرینی شهری نتایج پژوهش حاضر را در دستور کار قرار دهد؛ اما آنچه نتایج این پژوهش را در مقایسه با سایر پژوهش‌های مرتبط با کارآفرینی شهری متمایز می‌کند تأکید این پژوهش بر کارآفرینی شهری در سطح سازمانی است. مطالعه و بررسی ادبیات پژوهش حاکی از این است که کارآفرینی در سطح فردی به نسبت کارآفرینی سازمانی تاکنون از سوی پژوهشگران کانون توجه بیشتری بوده است و در جدیدترین مطالعه از سوی کوراتکو و همکارانش (۲۰۲۵)، نیز این محدودیت پژوهشی شناسایی شده است و به رفع آن تأکید شده است. همچنین در مطالعات انجام شده با محوریت کارآفرینی شهر از قبیل ژانگ و پانگ^۲ (۲۰۲۵)، ضیایی^۳ و همکاران (۲۰۲۱)، ونگ و هو^۴ (۲۰۲۳)، دانا و همکاران^۵ (۲۰۲۲)، رضوانی و همکاران (۱۴۰۳)، سعیدی و همکاران (۱۴۰۴)، سمواتی و همکاران (۱۴۰۱)، مجدد شکاف در انجام پژوهش در سطح سازمان‌ها کاملاً مشهود است و محققین کارآفرینی شهری را توسط شهروندان و کارآفرینان را مورد توجه قرار داده‌اند و به نظر می‌رسد از مطالعه کارآفرینی شهری در سطح سازمان‌های دولتی به‌طور عام و شهرداری‌ها به‌طور خاص غافل بوده‌اند که پژوهش حاضر می‌تواند این محدودیت را کاهش دهد و غنای ادبیات کارآفرینی شهری در سطح سازمانی را افزایش دهد.

۲. ادبیات موضوع (مبانی و مطالعات)

کارآفرینی به عنوان ابزاری حیاتی برای تحقق اقتصاد پویا در شهرها و بهبود شاخص‌های توسعه پایدار، نه تنها در سطح ملی بلکه به‌طور خاص در محیط‌های شهری نیز مورد تأکید قرار گرفته است (پنکو و

¹ Naldi et al., 2020

² Zhang & Pang, 2025

³ Ziyae et al., 2021

⁴ Wang & Hu, 2023

⁵ Dana et al., 2022

همکاران، ۲۰۲۰). کارآفرینی بر اساس دیدگاه محلی - شهری به مجموعه فعالیت‌های نوآورانه اقتصادی و تجاری دلالت دارد که تحت تأثیر ویژگی‌های محیط شهری مانند تراکم جمعیت، امکانات فرهنگی، زیرساخت‌های حمل‌ونقل و فناوری‌های دیجیتال شکل می‌گیرد (آریستیزبال و همکاران،^۱ ۲۰۲۳). کارآفرینی شهری پدیده تازه‌ای در زمینه مطالعات شهری و کارآفرینانه است که به دلیل میان‌رشته‌ای بودن آن و نادیده گرفتن جنبه‌های فضایی در پدیده کارآفرینی تاکنون نتوانسته است از تعریف واحدی برخوردار باشد. این حوزه از کارآفرینی تعریف واحدی ندارد و گاهی تبدیل به تعبیری از کارآفرینی می‌شود و در موارد دیگر نیز آن را به کسب‌وکارهای کوچک ارجاع می‌دهند که در مناطق دارای رکود اقتصادی عملیاتی می‌شوند یا به ارائه خدمات می‌پردازند (خراشادی‌زاده و همکاران، ۱۳۹۵). ازجمله مهم‌ترین شاخص‌های دخیل در این حوزه می‌توان به منابع فرصت، مکان‌های نهایی، همکاری در توسعه سرمایه‌گذاری و جامعه مدنی تأکید. کارآفرینی شهری را مبتنی بر ساختاری پیچیده از روابط اجتماعی می‌دانند که در سطوح گوناگون می‌تواند پیامدهای متفاوتی از ارزش ایجاد نماید. برای رسیدن به این مهم باید ابتدا به یک سیستم نوآوری منطقه‌ای رسید و پس‌ازآن با یادگیری پیوسته و کسب دانش از طریق یک فرایند به سیستم کارآفرینی شهری دست یافت. عمده‌ترین عوامل مؤثر بر کارآفرینی شهری عبارت‌اند از: زیرساخت‌های فیزیکی و دیجیتالی، دسترسی به منابع مالی و سرمایه‌گذاری، سیستم‌های آموزشی، چالش‌های اقتصادی از قبیل تورم، نوسانات ارز، عدم اطمینان بازار و ... (سعیدی و عطایی، ۱۴۰۴). در سایه این عوامل می‌توان به پیامدهای زیادی دست یافت که عبارت‌اند از: (۱) نگرش کارآفرینانه؛ (۲) توانایی کارآفرینانه؛ (۳) آرمان کارآفرینانه؛ (۴) اقدامات کارآفرینانه (سمواتی و همکاران، ۱۴۰۱).

مطالعات بسیاری پیرامون شناسایی عوامل مؤثر بر کارآفرینی شهری وجود دارد. سعیدی و عطایی (۱۴۰۴) در پژوهش خود با عنوان ارزیابی و اولویت‌بندی مؤلفه‌های توسعه کارآفرینی شهری (پژوهش موردی: کلان‌شهر اصفهان) نشان دادند که عمده‌ترین چالش‌های توسعه کارآفرینی شهری عبارت‌اند از: کمبود زیرساخت‌های مناسب کارآفرینی (اعم از فیزیکی و دیجیتالی)، محدودیت دسترسی به منابع مالی و سرمایه‌گذاری، به‌ویژه برای استارت‌آپ‌ها و کسب‌وکارهای نوپا، ضعف نظام آموزشی و مهارت‌آموزی کارآفرینی که به عدم آمادگی نیروی انسانی برای فعالیت‌های نوآورانه منجر می‌شود، کمبود حمایت‌های نهادی از سوی سازمان‌های دولتی و بخش خصوصی، چالش‌های اقتصادی کلان نظیر تورم، نوسانات بازار و عدم ثبات شرایط کسب‌وکار، ضعف در بازاریابی و جذب سرمایه‌گذاری خارجی، کم‌رغبتی یا عدم آگاهی شهروندان نسبت به فرایندهای کارآفرینی و مزایای مشارکت در آن و نبود سازوکارهای مؤثر برای تشویق و توسعه کسب‌وکارهای پایدار شهری. رضوانی و همکاران (۱۴۰۳)، نیز به این نتیجه رسیدند که

¹ Aristizábal et al., 2023

فرآیند توسعه کارآفرینی شهری در شهر تهران شامل عوامل اجتماعی، سیاست و قوانین، اقتصاد شهری، حکمروایی خوب شهری، عوامل فرهنگی شهری و عوامل کالبدی شهری است. همچنین سمواتی و همکاران (۱۴۰۱)، دریافتند که بین شاخص‌های حکمروایی خوب شهری با کارآفرینی شهری ارتباط معناداری وجود دارد و کارآفرینی شهری بیشترین ارتباط را با شاخص کارآیی و اثربخشی و کمترین ارتباط را شاخص دیدگاه راهبردی دارد، همچنین تأکید کردند که شاخص‌های حکمروایی بر کارآفرینی شهری همان تأثیر مثبت و معناداری دارند. از بین شاخص‌های حکمروایی خوب شهری، شاخص‌های تمرکززدایی، کارآیی و اثربخشی، قانونمندی و مشارکت به ترتیب بیشترین تأثیر را بر کارآفرینی شهری همان دارند. یافته‌های رضایی و همکاران (۱۴۰۰)، نشان می‌دهد عوامل اقتصادی-حمایتی مهم‌ترین متغیر مؤثر بر کارآفرینی در راستای دستیابی به اقتصاد پایدار شهری است. به‌طورکلی، محدوده مورد مطالعه با داشتن قابلیت‌های بسیار می‌تواند پتانسیل تبدیل شدن به یک شهر کارآفرین را داشته باشد. فراهم کردن تسهیلات حمایتی و اقتصادی نیز می‌تواند بیشترین نقش را در این زمینه ایفا کند. ژانگ و پانگ (۲۰۲۵)، در مطالعه خود با محوریت توسعه کارآفرینی در چین از دیدگاه کارآفرینی شهری و خانگی دریافتند که تأمین مالی دیجیتال نقش مهمی در ترویج کارآفرینی شهری و خانگی ایفا می‌کند. ضیایی و همکاران (۲۰۲۱) نیز نشان دادند که ابعاد اصلی مدل کارآفرینی شهری را عوامل علی، عوامل مداخله‌گر و شرایط زمینه‌ای تشکیل می‌دهد. مطالعه دانا و همکاران (۲۰۲۲)، حاکی از این است که کارآفرینی شهری با استفاده و بهره‌مندی از فناوری‌های دیجیتال با توجه به نیازهای جدید شهرها و دستیابی به پایداری کسب‌وکار در شهرهای هوشمند، بنگاه‌های مورد مطالعه را در دو بعد کمی و کیفی ایجاد و توسعه می‌دهد. ونگ و هو (۲۰۲۳)، نیز ارتباط بین قیمت مسکن و کارآفرینی شهری را اثبات کردند و دیکینسون^۱ (۲۰۲۰)، نیز اهمیت زمینه در درک اهمیت استقلال بین نهادها، شبکه‌ها و کارآفرینی در ارتقای توسعه اقتصادی برجسته کرده است.

۳. روش تحقیق

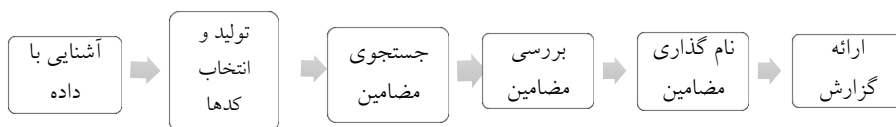
این مطالعه براساس پارادایم فلسفی تفسیرگرایی انجام شده است و ماهیتی اکتشافی دارد و براساس رویکرد ترکیبی استقرا-قیاس و روش آمیخته کیفی-کمی انجام شده است. داده‌های این پژوهش از نوع میدانی می‌باشند که در بخش کیفی و کمی به ترتیب از طریق مصاحبه نیمه ساختاریافته و پرسشنامه گردآوری شده‌اند. با توجه به هدف پژوهش تحت عنوان شناسایی عوامل مؤثر بر توسعه کارآفرینی شهری در شهرداری تهران از روش تحلیل مضمون در بخش کیفی جهت شناسایی عوامل از طریق نرم‌افزار مکس کیودا نسخه ۲۰۲۰ استفاده شده است. در بخش کمی عوامل پژوهش از طریق تحلیل

¹ Dickinson, 2020

عاملی تأییدی اعتبار در بستر نرم افزار اسمارت پی ال اس عوامل شناسایی شده ارزیابی شده است. خبرگان این مطالعه در بخش کیفی شامل ۱۰ نفر از متخصصان حوزه زمینه کارآفرینی شهری و سازمانی می باشند که به روش نمونه گیری هدفمند انتخاب شده اند و حجم خبرگان براساس معیار رسیدن به اشباع اطلاعاتی تعیین شده است. در بخش کیفی از طریق ضریب هولستی که روشی بر اساس توافقات میان دو یا چند محقق یا ارزیاب است پایایی داده ها و نتایج کیفی ارزیابی شده است. ضریب هولستی به دست آمده معادل ۸۲/۶ می باشد که دلالت بر پایایی نتایج به دست آمده دارد.

۴. یافته ها

در راستای تحقق، اهداف پژوهش و شناسایی عوامل مؤثر بر کارآفرینی شهری در شهرداری تهران و جهت تجزیه و تحلیل داده های کیفی از تحلیل مضمون و به روش ارائه شده از سوی براون و کلارک^۱ (۲۰۰۶)، در بستر فضای نرم افزار مکس کیودا استفاده شده است. شکل شماره (۱)، شامل گام ها و فرآیند تحلیل مضمون می باشد که در پژوهش حاضر مورد اجرا قرار گرفته است.



شکل (۱): مراحل تحلیل مضمون

منبع: براون و کلارک، ۲۰۰۶

در این پژوهش و براساس انجام فرآیند ارائه شده در شکل (۱)، در نهایت عوامل مؤثر بر توسعه کارآفرینی شهری در شهرداری تهران شناسایی شده اند. در جدول شماره (۱)، فرآیند شکل گیری و شناسایی مضامین، به عنوان عوامل اصلی و فرعی پژوهش مشخص شده است.

جدول (۱): نحوه شکل گیری کدهای تفسیری، مضامین فرعی، مضامین اصلی

مقوله های فراگیر	مضامین اصلی	مضامین فرعی	کدهای تفسیری یا محوری
عوامل درون سازمانی	ساختار سازمانی	ساختار سازمانی غیر متمرکز	تخت بودن ساختار
			ساختار افقی
			تفویض اختیار به دیگران
			امکان مشارکت برابر اعضا در فرآیندها

¹ Braun & Clarke., 2006

مقوله‌های فراگیر	مضامین اصلی	مضامین فرعی	کدهای تفسیری یا محوری
		کاهش پیچیدگی‌های بوروکراسی (در اقدام به کارآفرینی)	تمرکززدایی
			تسریع تعاملات میان معاونت‌ها
			تسهیل در فرآیند استخدام کارکنان خلاق و متخصص جهت تیم‌سازی
			تسهیل قوانین و مقررات درون‌سازمانی جهت راه‌اندازی کارآفرینی
			کاهش مراحل اداری دریافت مجوز و...
		چابکی سازمانی	دادن اختیار عمل به دیگران در شرایط غیرقابل پیش‌بینی
			انعطاف‌پذیری در تقابل با شرایط محیطی
			انعطاف‌پذیری در تدوین و اجرای دستورالعمل‌های درون‌سازمانی کارآفرینانه
			پاسخگویی و واکنش سریع به نیازهای شهروندان
			فراخوان مشارکت عمومی در طرح‌های کارآفرینانه
	قابلیت‌های پویای سازمانی	مدیریت دانش	کسب دانش کارآفرینانه
			یادگیری جمعی
			اشتراک‌گذاری دانش میان معاونت‌ها
			دسترسی به اطلاعات و داده‌ها
			شفافیت اطلاعات
		تأمین منابع مالی	انتقال دانش به کلیه کارکنان
			تخصیص بودجه به طرح‌های کارآفرینانه
			جذب سرمایه‌گذاران پرخطر
		دوسوتوانی سازمانی	تأمین مالی از طریق جذب سرمایه جمعی
			تحلیل بازار و روندها
			شناسایی و کشف فرصت‌های بازار
			تبدیل ایده به نوآوری
			تشکیل کارگروه‌ها و کمیته‌های تخصصی
			تحقیق و توسعه
			به کارگیری ابزارهای دیجیتال
			به کارگیری ابزارهای هوش مصنوعی
			تشکیل گروه‌های سازمانی جهت خلق ایده
	فرهنگ سازمانی	جهت‌گیری کارآفرینانه یا فرهنگ کارآفرینانه	نوآوری
			ریسک‌پذیری کارکنان
			فعال بودن شهرداری در کارآفرینی و بازار

مقوله‌های فراگیر	مضامین اصلی	مضامین فرعی	کدهای تفسیری یا محوری
عوامل برون‌سازمانی		آرمان مشترک	پیشگامی شهرداری در مقایسه با نهادهای عمومی
			داشتن هدفی مشترک در شهرداری
			ارزش‌ها و باورهای مشترک در شهرداری
	سرمایه اجتماعی	شبکه‌سازی	پیوند شهرداری با تجارب و ایده‌های کارآفرینان برتر
			برگزاری سمینارها و کنفرانس‌های کارآفرینی توسط شهرداری
			ارتباط و همکاری با انجمن‌های کارآفرینی
			تدوین و ابلاغ دستورالعمل‌های مشترک فراسازمانی
			ارتباط و همکاری شهرداری صنعت، دولت، دانشگاه
	مدیریت منابع انسانی	تخصص‌گرایی	انتصاب افراد متخصص در مدیریت عالی شهرداری
			استخدام کارکنان متخصص و با مهارت
			انتصاب و انتخاب مدیران تحول‌آفرین و پشتیبان
		توانمندسازی نیروی انسانی	توسعه مهارت‌های نرم کارکنان
			آموزش‌های تخصصی به کارکنان فعال
			بادگیری جمعی
			تشکیل گروه‌های سازمانی جهت خلق ایده
			ایجاد فرصت‌های یادگیری و توسعه حرفه‌ای
		سیاست‌های تشویقی و پاداشی	تعیین پاداش برای کارکنان خلاق و فعال
			معرفی و تقدیر از کارکنان خلاق و نوآور
			ارتقای شغلی بر اساس عملکرد
	ثبات سیاسی	ثبات سیاسی	ثبات سیاسی در کشور و تهران
			اختلاف احزاب
			امنیت در کشور به‌ویژه پایتخت
			جایجایی مسئولین رتبه بالای کشوری
	حاکمیت نهادی	حاکمیت قانونی - نظارتی	تدوین قوانین و مقررات مناسب کارآفرینی از سوی دولت
			اجرای قوانین و عملی کردن قوانین توسط سازمان‌های ذی‌ربط
			حذف رانته‌ها
			کنترل فسادهای حزبی
			رعایت حقوق و قوانین مالکیت معنوی
	بستر اقتصادی	شرایط بازار	تورم
			نوسانات ارز
			محدودیت‌های صادرات و واردات

مقوله‌های فراگیر	مضامین اصلی	مضامین فرعی	کدهای تفسیری یا محوری
		سیاست‌های پولی و مالی دولت	رکود اقتصادی
			نرخ بهره بانکی (سود بانکی)
			اعطای وام و تسهیلات مالی
			نرخ مالیاتی تعیین شده در سال
	زیرساخت‌های شهری	مدیریت پسماند	تفکیک زباله‌های شهری
			تفکیک زباله‌های صنعتی و سازمانی
			بازیافت زباله‌ها
		سیستم حمل‌ونقل	توسعه حمل‌ونقل هوشمند
			توسعه حمل‌ونقل عمومی
			هزینه حمل‌ونقل
		اینترنت پرسرعت و پهنای باند	هزینه‌های اینترنت
			دسترسی به اینترنت پرسرعت
			اینترنت نسل ۵
			افزایش پهنای باند
		شبکه‌های توزیع انرژی	دسترسی به انرژی‌های آب، برق و گاز
			تولید و دسترسی به انرژی‌های تجدیدپذیر مانند انرژی‌های بادی و آفتابی، زیست‌توده

بخش کمی این پژوهش، شامل استفاده از تکنیک‌های معادلات ساختاری جهت اعتبار سنجی مدل استخراج شده در بخش کیفی می‌باشد که از طریق نرم‌افزار اسمارت‌پی‌ال‌اس انجام شده است. حجم نمونه در این مرحله ۱۵۰ نفر از کارکنان شهرداری‌های استان تهران و سایر شهرستان‌ها و همچنین متخصصین حوزه کارآفرینی می‌باشد که به روش در دسترس انتخاب شده‌اند. بعد از شناسایی عوامل در بخش کیفی پرسشنامه‌ای در قالب ۸۱ سؤال (سنجه) که همان گزاره‌های خبری یا کدهای تفسیری می‌باشد در قالب طیف پنج‌تایی لیکرت تنظیم و در اختیار نمونه آماری قرار داده شده است و بعد از گردآوری داده از طریق تکنیک‌های معادلات ساختاری اعتبارسنجی مدل انجام شده است و فرضیه تأثیر عوامل شناسایی شده مورد آزمون قرار گرفته است.

تحلیل عاملی تأییدی، یکی از قدیمی‌ترین روش‌های آماری است که برای بررسی ارتباط بین متغیرهای پنهان (متغیرهای اصلی) و متغیرهای مشاهده شده (گویه‌های پرسشنامه) به کار برده می‌شود و بیانگر مدل اندازه‌گیری است در تحلیل عاملی تأییدی پیش‌فرض اساسی آن است که هر عاملی با زیرمجموعه خاصی از متغیرها ارتباط دارد. حداقل شرط لازم برای تحلیل عاملی تأییدی این است که پژوهشگر در مورد تعداد عامل‌های مدل، قبل از انجام تحلیل، پیش‌فرض معینی داشته باشد، ولی درعین حال پژوهشگر می‌تواند انتظارات خود مبنی بر روابط بین متغیرها و عامل‌ها را نیز در تحلیل وارد کند. برای ارزیابی

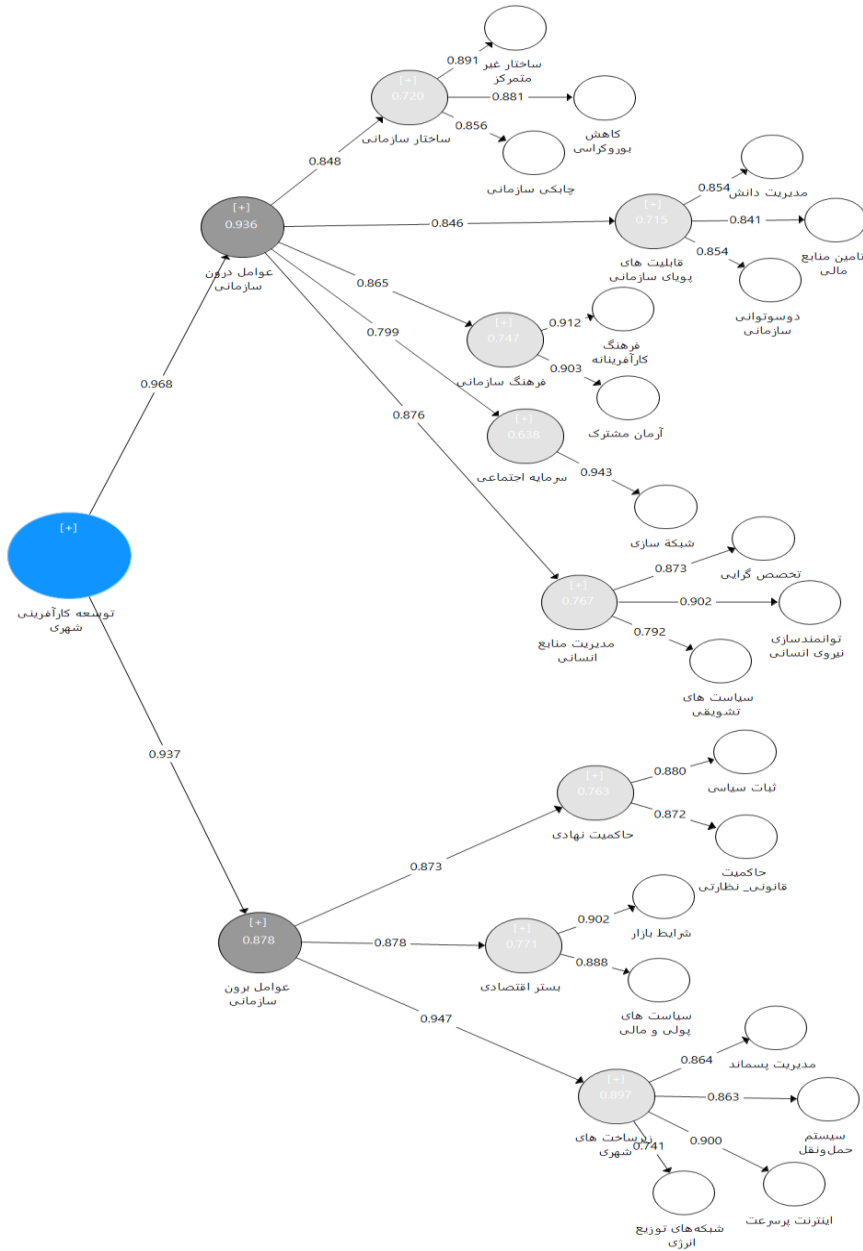
اعتبارسنجی مدل‌های اندازه‌گیری مقادیر زیر را محاسبه کرده و در صورت برآورده شدن شرایط مندرج در جدول ۲، می‌توانیم ادعا کنیم که مدل اندازه‌گیری از شرایط مناسب و مطلوبی برخوردار است.

جدول (۲): شرایط تحلیل عاملی تأییدی

منبع	حد مجاز	شاخص
(جوزپ و همکاران ^۱ ، ۲۰۱۶)	پایایی ترکیبی و آلفای کرونباخ بالای ۰/۷ باشند.	پایایی
	بارهای عاملی باید معنادار باشند ($t > 1/96$) بارهای عاملی استاندارد باید بزرگ‌تر از ۰/۴ باشد. CR>AVE AVE>0/5 Rho_A>0/7	روایی همگرا
	AVE>MSV	روایی واگرا
	GOF>0/36 SRMR<0/1	شاخص‌های برازش مدل

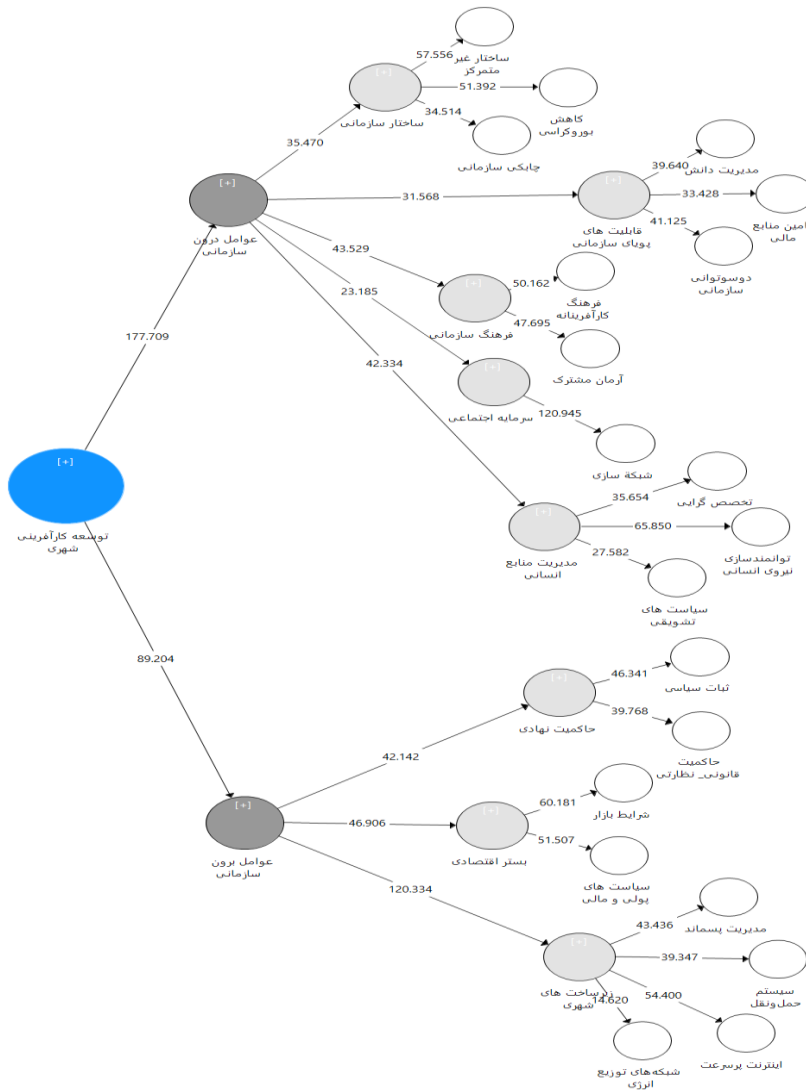
*AVE: Average variance Extracted, CR: Construct Reliability, MSV: Maximum Shared Squared variance, GOF; Goodness of fit

بار عاملی مقدار عددی است که میزان شدت رابطه میان یک متغیر پنهان و متغیر آشکار مربوطه را طی فرآیند تحلیل مسیر مشخص می‌کند. هرچه مقدار بار عاملی یک شاخص در رابطه با یک سازه مشخص بیشتر باشد، آن شاخص سهم بیشتری در تبیین آن سازه ایفا می‌کند. همچنین اگر بار عاملی یک شاخص منفی باشد، نشان‌دهنده تأثیر منفی آن در تبیین سازه مربوطه می‌باشد. معمولاً بارهای عاملی با مقدار کمتر از ۰/۳ یا ۰/۴ به عنوان ضعیف تلقی می‌شوند و ممکن است در مدل نهایی لحاظ نشوند. بارهای بالاتر از ۰/۵ تا ۰/۷ نشان‌دهنده رابطه معنادارتر بین متغیر و عامل هستند. همان‌گونه که در نمودار شماره ۱ مشخص شده است مقادیر بار عاملی به دست آمده که بیانگر روابط میان متغیرهاست بالاتر ۰/۷ می‌باشد و که نشان‌دهنده رابطه معنادار و اثرگذاری میان متغیرهاست. در نمودار (۱)، و نمودار (۲)، مدل روابط میان متغیرهای پنهان و آشکار که نتایج اندازه‌گیری بار عاملی و روابط معنادار می‌باشد ارائه شده است.



نمودار (۱): مقادیر بارهای عاملی استاندارد

منبع: یافته های تحقیق



نمودار (۲): معناداری بارهای عاملی

منبع: یافته های تحقیق

بعد از تعیین بارهای عاملی از طریق روش آلفای کرونباخ و پایایی مرکب میزان پایایی متغیرهای پژوهش اندازه گیری شده است. شاخص آلفای کرونباخ فرض بر این دارد که متغیرهای مشاهده پذیر هر مدل اندازه گیری دارای وزن های یکسانی هستند و درواقع اهمیت نسبی آن ها را باهم برابر می گیرد. به منظور

رفع این مشکل از شاخص عنوان پایایی مرکب کمک گرفته می‌شود. در این شاخص به علت اینکه هنگام محاسبه، از بارهای عاملی گویه‌ها استفاده می‌شود، مقادیر پایایی مرکب را نسبت به آلفای کرونباخ بیشتر و بهتر نشان می‌دهد. جدول ۳، شامل ضرایب پایایی پژوهش می‌باشد.

جدول (۳): آلفای کرونباخ و پایایی مرکب

متغیر	آلفای کرونباخ	پایایی همگون	پایایی مرکب
توسعه کارآفرینی شهری	۹۶۲/۰	۹۶۴/۰	۹۶۵/۰
عوامل برون سازمانی	۹۲۲/۰	۹۲۶/۰	۹۳۳/۰
عوامل درون سازمانی	۹۴۳/۰	۹۴۵/۰	۹۴۸/۰
ساختار سازمانی	۸۴۷/۰	۸۵۲/۰	۸۸۷/۰
قابلیت‌های پویای سازمانی	۸۱۹/۰	۸۲۱/۰	۸۶۹/۰
فرهنگ سازمانی	۸۱۸/۰	۸۱۹/۰	۸۸۰/۰
سرمایه اجتماعی	۷۸۲/۰	۷۸۳/۰	۹۰۲/۰
مدیریت منابع انسانی	۸۶۱/۰	۸۶۴/۰	۸۹۷/۰
حاکمیت نهادی	۷۵۴/۰	۷۶۲/۰	۸۴۴/۰
بستر اقتصادی	۷۸۶/۰	۷۸۸/۰	۸۶۲/۰
زیرساخت‌های شهری	۸۷۲/۰	۸۸۲/۰	۹۰۰/۰
ساختار غیر متمرکز	۸۸۹/۰	۸۹۱/۰	۹۲۰/۰
چابکی سازمانی	۸۴۴/۰	۸۶۶/۰	۸۸۹/۰
کاهش بوروکراسی	۸۶۹/۰	۸۷۴/۰	۹۰۶/۰
مدیریت دانش	۸۴۲/۰	۸۴۶/۰	۸۸۳/۰
تأمین منابع مالی	۶۹۳/۰	۷۰۰/۰	۸۲۹/۰
دوست‌خوانی سازمانی	۸۹۱/۰	۸۹۸/۰	۹۱۳/۰
فرهنگ کارآفرینانه	۸۲۷/۰	۸۳۲/۰	۸۸۵/۰
آرمان مشترک	۷۸۱/۰	۷۸۱/۰	۹۰۱/۰
شبکه‌سازی	۸۷۴/۰	۸۹۶/۰	۹۰۸/۰
تخصص گرایی	۸۴۰/۰	۸۴۴/۰	۹۰۳/۰
توانمندسازی نیروی انسانی	۸۷۰/۰	۸۸۳/۰	۹۰۵/۰
سیاست‌های تشویقی	۶۷۵/۰	۷۰۸/۰	۸۱۸/۰
ثبات سیاسی	۸۴۹/۰	۸۵۷/۰	۸۹۹/۰
حاکمیت قانونی_ نظارتی	۸۳۷/۰	۸۴۳/۰	۸۸۵/۰
شرایط بازار	۸۰۷/۰	۸۲۷/۰	۸۷۴/۰
سیاست‌های پولی و مالی	۷۳۰/۰	۷۳۸/۰	۸۴۷/۰
مدیریت پسماند	۸۴۱/۰	۸۶۳/۰	۹۰۴/۰

متغیر	آلفای کرونباخ	پایایی همگون	پایایی مرکب
سیستم حمل و نقل	۶۸۹/۰	۷۰۶/۰	۸۲۸/۰
اینترنت پرسرعت	۸۸۸/۰	۸۹۳/۰	۹۲۳/۰
شبکه‌های توزیع انرژی	۶۶۸/۰	۶۷۳/۰	۸۵۷/۰

منبع: یافته‌های تحقیق

نتایج بررسی ضرایب آلفای کرونباخ و پایایی مرکب در جدول (۳)، نشان داد که مقادیر این شاخص‌ها برای همه متغیرهای پنهان، بیشتر از ۰/۷ است و بنابراین پایایی ابزارهای اندازه‌گیری با استفاده از این دو شاخص هم تأیید شد (هنسلر و همکاران،^۱ ۲۰۰۹ و هیر،^۲ ۲۰۱۷).

همچنین جهت سنجش روایی پژوهش از روایی همگرا^۳ استفاده شده است. منظور از شاخص روایی همگرا سنجش میزان تبیین متغیر پنهان توسط متغیرهای مشاهده‌پذیر آن است (بارکلی و همکاران،^۴ ۱۹۹۵). برای شاخص متوسط واریانس استخراج شده^۵ حداقل مقدار ۰/۵ مقدار قابل قبولی است که این مقدار نشان‌دهنده این است که متغیرهای مشاهده‌پذیر حداقل ۵۰ درصد واریانس متغیر پنهان خود را تبیین می‌کند. در جدول ۴، نتایج روایی همگرا حاکی از این است که مقادیر واریانس استخراج شده همه متغیرهای پنهان مقادیری بیش از ۰/۵ به خود اختصاص دادند. بر این اساس می‌توان گفت: روایی همگرای ابزارهای اندازه‌گیری با استفاده از شاخص میانگین واریانس استخراج شده، تأیید شد.

جدول (۴): میانگین واریانس استخراج شده

متغیر	Average Variance Extracted (AVE)
توسعه کارآفرینی شهری	۵۰۹/۰
عوامل برون‌سازمانی	۵۶۷/۰
عوامل درون‌سازمانی	۵۳۵/۰
ساختار سازمانی	۵۶۸/۰
قابلیت‌های پویای سازمانی	۵۲۶/۰
فرهنگ سازمانی	۶۴۷/۰
سرمایه اجتماعی	۸۲۱/۰
مدیریت منابع انسانی	۵۹۴/۰
حاکمیت نهادی	۵۷۶/۰

^۱ Henceler et al., 2009

^۲ Hair, 2017

^۳ Convergent Validity

^۴ Barclay et al., 1995

^۵ Average Variance Extracted (AVE)

متغیر	Average Variance Extracted (AVE)
بستر اقتصادی	۶۱۰/۰
زیرساخت‌های شهری	۵۳۵/۰
ساختار غیرمتمرکز	۶۹۷/۰
چابکی سازمانی	۶۲۰/۰
کاهش بوروکراسی	۶۵۹/۰
مدیریت دانش	۵۵۸/۰
تأمین منابع مالی	۶۱۸/۰
دوستوانی سازمانی	۵۶۹/۰
فرهنگ کارآفرینانه	۶۵۹/۰
آرمان مشترک	۸۲۱/۰
شبکه‌سازی	۶۶۴/۰
تخصص‌گرایی	۷۵۷/۰
توانمندسازی نیروی انسانی	۶۵۷/۰
سیاست‌های تشویقی	۶۰۱/۰
ثبات سیاسی	۶۹۰/۰
حاکمیت قانونی- نظارتی	۶۰۷/۰
شرایط بازار	۶۳۶/۰
سیاست‌های پولی و مالی	۶۴۹/۰
مدیریت پسماند	۷۵۹/۰
سیستم حمل‌ونقل	۶۱۸/۰
اینترنت پرسرعت	۷۵۰/۰
شبکه‌های توزیع انرژی	۷۵۰/۰

منبع: یافته‌های تحقیق

۵. نتیجه‌گیری و پیشنهادات

پژوهش حاضر با هدف ارائه الگوی مناسب عوامل مؤثر بر توسعه کارآفرینی شهری در شهرداری تهران انجام گردید. الگوی این رساله شامل عوامل درون‌سازمانی از قبیل فرهنگ‌سازمانی، ساختار سازمانی، قابلیت‌های پویای سازمان، مدیریت منابع انسانی و سرمایه اجتماعی شهرداری می‌باشد و عوامل برون سازمان نیز شامل بستر اقتصادی، زیرساخت‌های شهری و حاکمیت نهادی کشور است در سازمان عمومی شهرداری، توسعه کارآفرینی شهری را تحت تأثیر قرار می‌دهد. در این مطالعه نیز هم‌راستا با

نتایج پژوهش‌های نالدی و همکاران (۲۰۲۰)، موریس و جونز^۱ (۱۹۹۹)، فرهنگ‌سازمانی به‌عنوان یک عامل مهم در توسعه کارآفرینی شهری در شهرداری شناخته‌شده است و به معنای داشتن هدف و باوری مشترکی و تعریف‌شده میان کلیه اعضا و پرسنل شهرداری است و لازمه این فرهنگ داشتن جهت‌گیری گیری کارآفرینانه یعنی ترویج و گرایش به ریسک‌پذیری کارکنان، پیشگام بودن شهرداری در شناسایی نیازهای بازار جهت رفع نیاز با رویکردی کارآفرینانه و رفاه جامعه است. در شکل (۱)، زیر معیارهای فرهنگ‌سازمانی در قالب مدل ترسیم شده است.

ساختار سازمانی نقش مهمی در شکل دادن به رفتار کارکنان و نتایج سازمانی دارد. لازمه کارآفرین شدن داشتن روابط غیررسمی و حذف ساختار سلسه مراتبی و تمرکز قدرت در دست یک شخص است. انعطاف‌پذیری در فرآیندها می‌تواند روحیه و حس مشارکت را میان اعضای تیم افزایش دهد. در این پژوهش خبرگان تأکید داشتند ساختار سازمانی در ترویج و توسعه کارآفرینی در انواع مختلف در سازمان‌های همچون شهرداری نقش غیرقابل‌انکاری دارد. این نتیجه با نتایج پژوهش امیر و خان^۲ (۲۰۲۳)، مشابه و هم‌راستا می‌باشد. امیر و خان حتی توسعه فرهنگ نوآوری و خلاقیت در یک سازمان و شرکت کارآفرین را نیز وابسته به ساختار یک سازمان کارآفرین می‌دانند. این نتیجه همچنین هم‌راستا با پژوهش کیم و بیهر^۳ (۲۰۲۳)، نیز می‌باشد. آن‌ها در مطالعه خود دریافتند که برای این که رفتار کارآفرینانه کارکنان رخ دهد، نیاز انعطاف‌پذیری بیشتر، احساس قدرت، کنترل‌های رسمی/سخت کمتر و ارتباطات باز اهمیت بسیاری دارد. توانایی سازمان در بازطراحی و یکپارچه‌سازی، ساختن و صورت‌بندی مجدد قابلیت‌های درونی و بیرونی برای مواجهه با تغییر سریع محیط، قابلیت پویا نامیده می‌شود. کشف فرصت‌ها در محیط بیرونی و بهره‌برداری از این فرصت‌ها و تبدیل محصول یا فرآیندی نوآوری گام اول در کارآفرینی است و یک کارآفرین در قالب سازمان نیز از این قاعده مستثنی نیست. از سوی دیگر شناسایی فرصت و تبدیل به نوآوری نیازمند دانش است و یک سازمان در صورت خلأ دانش باید از طریق توسعه منابع انسانی و تشکیل یک کمیته جهت بهره‌برداری از فرصت و ایده شکل گرفته موجود یا از طریق کسب دانش از منابع بیرونی دانش لازم را به سازمان منتقل کند و زمینه را برای اشتراک دانش میان کارکنان خود فراهم کند و اطلاعات سازمان بدون هیچ جهت‌گیری در اختیار کارکنان خود قرار دهد و کلیه امور نیازمند تخصیص منابع مالی است و یک سازمان همچون شهرداری باید بتواند تأمین اعتبار کند و حتی زمینه را برای جذب سرمایه خارج از سازمان فراهم کند. کلیه این موارد فرآیند براساس تعریف ارائه شده از قابلیت‌های پویا را می‌توان به‌عنوان قابلیت‌های پویای سازمان تعریف کرد که خبرگان

¹ Morris & Jones, 1999

² Ameer & Khan, 2023

³ Kim & Beehr, 2023

در مصاحبه خود به آن‌ها اشاره زیادی داشته‌اند. این نتیجه با یافته پژوهش دیاس و همکاران^۱ (۲۰۲۳)، هم‌راستا می‌باشد. دیاس و همکاران (۲۰۲۳)، العموش^۲ (۲۰۲۱)، معتقدند قابلیت‌های سازمانی در مدیریت منابع داخلی و خارجی جهت تحقق اهداف پشتیبان عملکرد کارآفرینانه سازمان‌ها می‌باشد. سرمایه اجتماعی در کسب‌وکارها و سازمان‌ها کارآفرین به شبکه‌ها و روابطی از جمله دوستان، همکاران و سایر تماس‌ها اشاره دارد که کارآفرینان برای فرصت‌ها و حمایت‌ها به آن‌ها تکیه می‌کنند. مشارکت سهامداران از بخش‌های دولتی، خصوصی و غیرانتفاعی در سرمایه اجتماعی، تبادل دانش را برای توسعه محصول و نوآوری تسهیل می‌کند. در این پژوهش براساس نتایج تحلیل داده‌های کیفی این نتیجه حاصل شد که شهرداری باید با سایر بازیگران اکوسیستم کارآفرینی از قبیل کارآفرینان موفق شهر و حتی کشور، با دانشگاه‌ها و سایر سازمان‌های دولتی ارتباط برقرار کنند تا بتواند از حمایت‌های مالی و دانشی آن‌ها استفاده کند. این نتیجه از پژوهش، با نتایج پژوهش‌های ساهاسرانام و نانداکومار^۳ (۲۰۲۰)، ونگویسیسین و تونگ^۴ (۲۰۲۵)، لطافت و کریمی‌طاهر (۱۴۰۱)، مشابه می‌باشد. این محققین معتقدند کارآفرین چه فردی و چه شرکتی یا سازمانی باید شبکه از روابط را با افراد و سازمان‌ها ایجاد کنند تا بتواند در صورت نیاز از امکانات، دانش و حتی منابع مالی آن‌ها جهت توسعه کار خود استفاده کند. داشتن کارکنان و مدیران توانمند متخصص یک فرض پذیرفته‌شده در تئوری‌های مدیریت سازمان و تئوری‌های کارآفرینی جهت موفقیت و توسعه عملکرد سازمان و کسب‌وکار است. در این پژوهش نیز این یافته به‌دست‌آمده است که داشتن کارکنانی مدیران و کارکنان متخصص و با مهارت می‌تواند اهداف یک سازمان جهت توسعه کارآفرینی شهری را تسریع بخشد. همچنین شهرداری در صورت عدم مهارت کارکنان باید استراتژی‌های جهت توسعه توانمندی منابع انسانی خود اتخاذ کند و انتصاب مدیران متخصص و استخدام کارکنان با مهارت در بدو استخدام از جمله عواملی هستند که می‌تواند توسعه کارآفرینی در شهرداری را تحت تأثیر قرار دهد. شهرداری به‌طور کلی می‌توان گفت مدیریت منابع سازمانی از جمله عوامل مهم توسعه کارآفرینی شهری در شهرداری است. براساس این نتیجه به‌دست‌آمده، پژوهش حاضر هم‌راستا با نتایج (کیم و بیهر، ۲۰۲۳)، والدمن^۵ (۲۰۲۴)، ابراهیمی‌دینانی و همکاران (۱۴۰۰)، می‌باشد. آن‌ها دریافتند توانایی کارکنان برای استفاده از فرصت‌های کارآفرینی هم به نفع سازمان‌ها و هم به نفع اقتصاد ملی است.

حاکمیت نهادی از جمله عوامل محیطی خارجی است که در این پژوهش به‌عنوان عامل مؤثر بر توسعه کارآفرینی شهری در شهرداری تهران انتخاب شده است. ادبیات پژوهش نیز بر این عامل تأکید زیادی

¹ Dias et al., 2023

² Al-Omoush, 2021

³ Sahasranamam & Nandakumar, 2020

⁴ Vongvisitsin & Tung, 2025

⁵ Waldman, 2024

داشته است. محققینی از قبیل لی و همکاران (۲۰۲۴)، استاندردت و همکاران^۱ (۲۰۲۵)، لوکاس^۲ (۲۰۲۴)، هاسکیسون و همکاران^۳ (۲۰۱۳)، در مطالعات خود دریافتند ترتیبات نهادی و کیفیت نهادی در کشورهای مختلف (یا مناطق) دلایل مهمی برای تفاوت در فعالیتهای کارآفرینی هستند. یک محیط نهادی با کیفیت بالا نه تنها یک چارچوب قانونی پایدار و حمایت از حقوق مالکیت را فراهم می کند، بلکه هزینه های ورود به بازار را برای کارآفرینان کاهش می دهد. آدرچ و همکاران^۴ (۲۰۲۴)، دریافت دولت ها می توانند مقررات را در بسیاری از حوزه های مرتبط با کارآفرینی آزمایش کنند، مانند ثبت کسب و کار، تنظیم بازار محصول، چارچوب های مالکیت معنوی، ثبت دارایی، مجوزها و مجوزها، الزامات تجاری و ساختارهای مالیاتی. رگولاتورها می توانند اقدامات زیادی را انجام دهند که محیط کارآفرینی را شکل می دهد. به عنوان مثال، مدارک ثبت کسب و کار ممکن است به هزینه های نیاز نداشته باشد، اما ممکن است به اسناد متعددی نیاز داشته باشد که به نوبه خود تکمیل آن زمان و منابع بیشتری را می طلبد. به طور مشابه، مجوزها ممکن است یک فرآیند درخواست ساده داشته باشند، اما این مراحل می تواند شامل الزامی برای تکمیل اسناد مرتبط باشد و سناریویی را ایجاد کند که در آن یک مرحله به تکمیل مرحله قبلی بستگی دارد. بنابراین، چگونگی تأثیر مقررات بر کارآفرینان مهم است. آی پک و همکاران^۵ (۲۰۲۳)، در مطالعه خود دریافت بازار در دهه های گذشته دستخوش دگرگونی و پویایی های بوده است که منجر به ظهور فناوری پیشرفته، رقابت بی پایان و فرصت ها و چالش های جدید شده است و محققین معتقدند که تمایل کارآفرینی فرآیند یادگیری بازار را تسریع می کند، نیاز به کنترل ابهامات محیطی را شناسایی می کند و از ریسک پذیری منطقی حمایت می کند و شرکت هایی که نوآوری، خلاقیت، ریسک پذیری بالاتر دارند عمده تاً با موقعیت های نامطمئن و مخاطره آمیز مواجه می شوند که شانس بیشتری را برای توسعه به همراه می آورد شرایط بازار در کنار نوآوری و ریسک پذیری کارآفرینان جهت استفاده از فرصت ها در بازار متلاطم و پویا به آن ها کمک می کند تا با کمک هم افزایی در سازمان خود برای عملکرد بهتر و توسعه عملکرد خود فوق العاده تلاش کنند. کاستانو و همکاران^۶ (۲۰۱۵) و مندرز-پیکازو^۷ (۲۰۲۱)، در مطالعه دریافتند که عوامل اقتصادی در قالب یک عامل اقتصادی توسعه کارآفرینی و گرایش به کارآفرینی را تحریک می کند. همچنین لی و همکاران (۲۰۲۴)، بیان کردند که سیاست ها و مشوق های حمایتی دولت، مانند معافیت های مالیاتی و تسهیلات مالی، نیز رفتار کارآفرینانه را به شدت تحریک می کنند.

¹ Standaert et al., 2025

² Lucas, 2024

³ Hoskisson et al., 2013

⁴ Audretsch et al., 2024

⁵ İpek et al., 2023

⁶ Castaño et al., 2015

⁷ Méndez-Picazo, 2021

تأسیسات و زیرساخت‌های شهری از قبیل مدیریت پسماند، منابع انرژی، حمل‌ونقل عمومی زیربنای اصلی جهت رفاه و توسعه اجتماعی و اقتصادی یک شهر محسوب شود. دسترسی و کیفیت زیرساخت‌ها می‌تواند توسعه مشاغل و کسب‌وکارها را به‌طور عام و فعالیت‌های کارآفرینانه را تسریع بخشد. در این مطالعه زیرساخت‌های شهری به‌عنوان یکی از عوامل مهم در توسعه کارآفرینی شهری در شهرداری تهران شناسایی شده است. عصر حاضر عصر فناوری اطلاعات و عصر هوش مصنوعی است و زیرساخت اینترنت رکنی اساسی جهت فعالیت در این عصر است. محققینی همچون (گوا و همکاران^۱ ۲۰۲۴)، دیویدسون و همکاران^۲ (۲۰۲۰)، روبر و فیشر^۳ (۲۰۱۱)، ژو و همکاران^۴ (۲۰۲۳)، در مطالعات دریافته‌اند که اینترنت به‌عنوان یکی از زیرساخت‌های شهری توسعه کارآفرینی را تقویت می‌کند و امکان دسترسی سریع و ارزان‌تر به اطلاعات را برای کارآفرینان فراهم می‌کند. همسو با این پژوهش‌ها اینترنت و پهنای باند می‌تواند توسعه کارآفرینی شهری در سطح شهر را افزایش دهد. در این مطالعه این نتیجه حاصل شده است که مدیریت پسماند می‌تواند بر توسعه کارآفرینی شهری تأثیر داشته باشد در شرایطی که در ایران مدیریت پسماند یک چالش است و دفع زباله‌های صنعتی و خانگی و بهداشتی همواره منجر به چالش‌های محیطی، اجتماعی و ... شده است. مشابه با این نتیجه، دودین و همکاران^۵ (۲۰۱۹)، در مطالعه خود دریافته‌اند که مدیریت پسماند ازجمله عواملی است که می‌تواند کارآفرینی‌های از قبیل کارآفرینی محیطی را تقویت کند. در هر شهری که از حیث پایداری محیطی و مدیریت پسماند‌های شهری و صنعتی شرایط مناسبی داشته باشد بستر را برای جذب سرمایه‌گذار و جذب کارآفرینان بالقوه فراهم می‌کند.

در پایان این پژوهش براساس نتایج به‌دست‌آمده جهت توسعه کارآفرینی شهری در شهرداری تهران، پیشنهاد می‌شود که شهرداری با ایجاد یک ساختار سازمانی منعطف و کارآمد بتواند بستر و محیط را برای مشارکت پرسنل و مدیران خود و همچنین کارآفرینان بالقوه خارج از شهرداری فراهم کند زیرا ساختار سازمانی متمرکز و بوروکراسی‌های سخت مانع از خلاقیت و تفکر و اقدامات کارآفرینانه می‌شود. همچنین به شهرداری تهران و سایر شهرداری پیشنهاد می‌شود در هنگام جذب و استخدام کارمندان جوانان متخصص و با مهارت همچنین با روحیه خلاقیت و ریسک‌پذیری بالا استخدام کنند تا بتوانند به شکلی خودجوش سازمان را به سمت کارآفرینانه فکر کردن پیش ببرند و انتصاب مدیران تحول‌آفرین در شهرداری حتی می‌تواند به‌عنوان یک استراتژی در جهت توسعه کارآفرینی شهری در شهرداری عمل کند و مدیران متفاوت و مدیران با تخصص و علم از یکسو و داشتن روحیه خطرپذیری و خلاقیت از سوی

¹ Guo et al., 2024

² Davidsson et al., 2020

³ Reuber & Fischer, 2011

⁴ Xue et al., 2023

⁵ Dudin et al., 2019

دیگر منجر به حرکت شهرداری به سمت رویکردی متفاوت از رویکردهای رسمی می‌شود و برقراری شبکه‌های همکاری میان کارآفرینان، دانشگاه‌ها و نهادهای دولتی می‌تواند به تبادل ایده‌ها و منابع کمک کند. ایجاد رویدادهای شبکه‌سازی مانند نمایشگاه‌ها و کنفرانس‌ها می‌تواند این تعاملات را تسهیل کند.

۶. تعارض منافع

هیچگونه تعارض منافع توسط نویسندگان بیان نشده است.

References

- Alavi, M., Musa Khani, M., Hosseini, GH. H. and Hosseini, H. (2020). An investigation on the Impact of Entrepreneurship on Sustainable Urban Income: A Systems Dynamics Approach. *Entrepreneurship Development Quarterly*, 13(2), 293-312. Retrieved from <https://doi.org/10.22059/jed.2020.300337.653316/> (In Persian)
- Al-Omouh, K. S. (2021). The role of top management support and organizational capabilities in achieving e-business entrepreneurship. *Kybernetes*, 50(5), 1163-1179. Retrieved from <https://doi.org/10.1108/K-12-2019-0851/>
- Ameer, F. and Khan, N. R. (2023). Green entrepreneurial orientation and corporate environmental performance: A systematic literature review. *European Management Journal*, 41(5), 755-778. Retrieved from <https://doi.org/10.1108/K-12-2019-0851/>
- Aristizábal, J., Tarapuez, E. and Hidalgo Villota, M. E. (2023). A multilevel approach to understanding the relationship between entrepreneurship and the urban environment: empirical evidence from Colombia. *Revista de Métodos Cuantitativos para la Economía y la Empresa*, 35, 311-329. Retrieved from <https://doi.org/10.46661/revmetodoscuanteconempresa.6507>.
- Audretsch, D. B., Belitski, M., Chowdhury, F. and Desai, S. (2024). Regulating entrepreneurship quality and quantity. *Research Policy*, 53(2), 104942. Retrieved from <https://doi.org/10.1016/j.respol.2023.104942/>
- Barclay, D., Higgins, C. and Thompson, R. (1995). The partial least squares approach to causal modeling: personal computer adoption and use as an illustration, *technological studies*, 2(2), 285-309.
- Braun, V. and Clarke, V. (2006). Using thematic analysis in psychology. *Qualitative research in psychology*, 3(2), 77-101. Retrieved from <https://doi.org/10.1191/1478088706qp063oa/>
- Castaño, M.-S., Méndez, M.-T. and Galindo, M.-Á. (2015). The effect of social, cultural, and economic factors on entrepreneurship. *Journal of business research*, 68(7), 1496-1500. Retrieved from <https://doi.org/10.1016/j.jbusres.2015.01.040/>
- Dana, L.-P., Salamzadeh, A., Hadizadeh, M., Heydari, G. and Shamsoddin, S. (2022). Urban entrepreneurship and sustainable businesses in smart cities: Exploring the role of digital technologies. *Sustainable Technology and Entrepreneurship*, 1(2), 100016. Retrieved from <https://doi.org/10.1016/j.stae.2022.100016/> (In Persian)

- Davidsson, P., Recker, J. and Von Briel, F. (2020). External enablement of new venture creation: A framework. *Academy of Management Perspectives*, 34(3), 311-332. Retrieved from <https://doi.org/10.5465/amp.2017.0163/>
- Demircioglu, M. A. and Chowdhury, F. (2021). Entrepreneurship in public organizations: the role of leadership behavior. *Small Business Economics*, 57(3), 1107-1123. Retrieved from <https://doi.org/10.1007/s11187-020-00328-w/>
- Dias, Á., Pereira, L. and Lopes da Costa, R. (2023). Organizational capabilities as antecedents of entrepreneurship: a basis for business practice and policy making. *Journal of African Business*, 24(1), 1-18. Retrieved from <https://doi.org/10.1080/15228916.2021.1907156/>
- Dickinson, M. (2020). The contextual determinants of urban entrepreneurship: Institutions, infrastructure and networks in the city? (Doctoral dissertation, Cardiff University).
- Douglas, E. and Prentice, C. (2019). Innovation and profit motivations for social entrepreneurship: A fuzzy-set analysis. *Journal of business research*, 99, 69-79. Retrieved from <https://doi.org/10.1016/j.jbusres.2019.02.031/>
- Dudin, M. N., Ivashchenko, N. P., Gurinovich, A. G., Tolmachev, O. M. and Sonina, L. A. (2019). Environmental entrepreneurship: characteristics of organization and development. *Entrepreneurship and Sustainability Issues*, 6(4), 1861. Retrieved from [http://doi.org/10.9770/jesi.2019.6.4\(22\)/](http://doi.org/10.9770/jesi.2019.6.4(22)/)
- Ebrahimi Dinani, E., Mokhtari Dinani, M. and Rezaei Pandari, A. (2021). Identifying and rating of effective factors in sport entrepreneurship in the municipality of Tehran with the DEMATEL approach. *Physiology and management research in sports*, 13(3), 55-70. Retrieved from <http://dor.isc.ac/20.1001.1.1735.5354.1400.13.3.4.9.677/> (In Persian)
- Eynolghozat, M., Rezvani, M. and Ziyae, B. (2025). Corporate entrepreneurship in entrepreneurial city: A new solution for urban sustainability. *Regional Science Policy & Practice*, 17(4), 100172. Retrieved from <https://doi.org/10.1016/j.rsp.2025.100172/>
- Guo, J., Cheng, Z. and Wang, B. Z. (2024). Internet development and entrepreneurship. *China Economic Review*, 88, 102280. Retrieved from <https://doi.org/10.1016/j.chieco.2024.102280/>
- Girma Aragaw, Z., Haag, K. and Baù, M. (2025). Contextualizing corporate entrepreneurship: a systematic review and future research agenda. *Entrepreneurship & Regional Development*, 37(1-2), 1-37. Retrieved from <https://doi.org/10.1080/08985626.2024.2341886/>
- Hair, J. F., Sarstedt, M., Ringle, C. M. and Mena, J. A. (2017). An Assessment of the Use of Partial Least Squares Structural Equation Modeling in Marketing Research. *Journal of the Academy of Marketing Science*, 40(3), 414-433. Retrieved from <https://doi.org/10.1007/s11747-011-0261-6/>
- Halvarsson, D., Korpi, M. and Wennberg, K. (2018). Entrepreneurship and income inequality. *Journal of Economic Behavior & Organization*, 145, 275-293. Retrieved from <https://doi.org/10.1016/j.jebo.2017.11.003/>

- Hay, G., Ward, M., van Doorn, S., Parker, S. and Schepis, D. (2025). The role of work design in entrepreneurship: A review and meta-framework. *Journal of Business Research*, 189, 115156. Retrieved from <https://doi.org/10.1016/j.jbusres.2024.115156/>
- Henseler, J. and Fassott, G. (2009). Testing moderating effects in PLS path models: An illustration of available procedures. In: V. Esposito Vinzi, W. W. Chin, J. Henseler & H. Wang (Eds), *Handbook of partial least squares: Concepts, methods, and applications*. Berlin: Springer (in print). Retrieved from https://doi.org/10.1007/978-3-540-32827-8_31/
- Hoskisson, R.E., Wright, M., Filatotchev, I. and Peng, M.W. (2013). Emerging multinationals from mid-range economies: the influence of institutions and factor markets. *Journal of Management Studies*, 50 (7), 1295–1321. Retrieved from <https://doi.org/10.1111/j.1467-6486.2012.01085.x/>
- Huang, S., Beynon, M., Battisti, M., Pickernell, D. and Jones, P. (2025). The roles of entrepreneurial university and regional conditions for graduate entrepreneurship: a configurational approach. *Entrepreneurship & Regional Development*, 37(1-2), 188-213. Retrieved from <https://doi.org/10.1080/08985626.2024.2361685/>
- İpek, İ., Bıçakcıoğlu-Peynirci, N. and Hizarcı, A. K. (2023). A meta-analytic synthesis of how market and entrepreneurial orientation contribute to export performance: do home country institutions matter?. *Industrial Marketing Management*, 108, 1-22. Retrieved from <https://doi.org/10.1016/j.indmarman.2022.11.001/>
- Jiang, P. C. and Qin, S. (2024). E-commerce empowers urban entrepreneurial activity—Empirical evidence from the construction of national e-commerce demonstration cities. *Cities*, 150, 105092. Retrieved from <https://doi.org/10.1016/j.cities.2024.105092/>
- Jorjani, M. E., Ashrafi, M., Hosseini, M. R. and Cheraghali, M. R. (2020). Designing an Entrepreneurial Municipality Model Focusing on Tourism Education and the Mediating Role of Social Capital. *Quarterly Journal of Educational Leadership and Administration*, 14(2), 131-147. Retrieved from <http://dor.isc.ac/20.1001.1.27171329.1399.14.2.7/> (In Persian)
- Joseph, S., Deshmukh, G. K. and Saluja, G. (2016). Go Green Initiatives of Customers: An Introspection of Myths or Reality. *Global Journal of Emerging Trends in e-Business, Marketing & Consumer Psychology*, 2(1).
- Khorashadzadeh, M., Kaheni, F. and Afshari, M. (2016). The role of creativity, entrepreneurship and innovation on improving organizational performance, International Congress on Community Empowerment in the Field of Management, Economics, Entrepreneurship and Cultural Engineering, Tehran. <https://civilica.com/doc/566103/> (In Persian)
- Kim, M. and Beehr, T. A. (2023). Employees' entrepreneurial behavior within their organizations: empowering leadership and employees' resources help.

- International Journal of Entrepreneurial Behavior & Research, 29(4), 986-1006 . Retrieved from <https://doi.org/10.1108/IJEBR-05-2022-0459/>
- Kuratko, D. F. and Covin, J. G. (2025). Fifty years of entrepreneurship: Recalling the past, examining the present, & foreshadowing the future. Journal of Business Research, 186, 114980 .Retrieved from <https://doi.org/10.1016/j.jbusres.2024.114980>.
 - Letafat, S. and Karimitaher, R. (2022). The Effect of Perception-Justice, Emotional-Intelligence and Social Capital on Intra-Organizational Entrepreneurship of Quds Municipality Employees. Urban Management Studies, 14(50), 75-85. Retrieved from <https://doi.org/10.30495/ums.2022.20842/> (In Persian)
 - Li, N., Tang, Y., Xia, G., Tang, H. and Li, H. (2024). Institutional Environment and Productive Entrepreneurship. Sustainability, 16(24), 11060. Retrieved from <https://doi.org/10.3390/su162411060/>
 - Lucas, D. S. (2024). The effect of regime changes on entrepreneurship: A real options approach with evidence from US gubernatorial elections. Journal of business Venturing, 39(4), 106394 .Retrieved from <https://doi.org/10.1016/j.jbusvent.2024.106394>.
 - Lv, Z., Rodríguez-García, M. and Sendra-García, J. (2021). Does institutional quality affect the level of entrepreneurial success differently across the entrepreneurship distribution? Review of Managerial Science, 15(4), 937-955 . Retrieved from <https://doi.org/10.1007/s11846-020-00383-3/>
 - Méndez-Picazo, M. T., Galindo-Martín, M. A. and Castaño-Martínez, M.-S. (2021). Effects of sociocultural and economic factors on social entrepreneurship and sustainable development. Journal of Innovation & Knowledge, 6(2), 69-77 . Retrieved from <https://doi.org/10.1016/j.jik.2020.06.001/>
 - Mohammadi, M., Azma, F., Bayani, A. and Shojaei, S. (2022). Analysis of factors affecting organizational entrepreneurship intuitions. Journal of Studies in Entrepreneurship and Sustainable Agricultural Development, 9(1), 89-104. Retrieved from <https://doi.org/10.22069/JEAD.2021.19253.150/> (In Persian)
 - Morris, M. H. and Jones, F. F. (1999). Entrepreneurship in established organizations: The case of the public sector. Entrepreneurship theory and practice, 24(1), 71-91. Retrieved from <https://doi.org/10.1177/104225879902400105/>
 - Naldi, L., Larsson, J. P. and Westlund, H. (2020). Policy entrepreneurship and entrepreneurial orientation in vulnerable Swedish municipalities. Entrepreneurship & Regional Development, 32(7-8), 473-491 .Retrieved from <https://doi.org/10.1080/08985626.2020.1798557/>
 - Naudé, W. (2018). Urbanisation and Entrepreneurship in Development: Like a Horse and Carriage? Smart Futures, Challenges of Urbanisation, and Social Sustainability, 29-47 .Retrieved from https://doi.org/10.1007/978-3-319-74549-7_3/

- Onileowo, T. and Muharam, F. M. (2024). Techno-Entrepreneurship, Relevance of Techno Entrepreneurship, Challenges of Technology Entrepreneurship. International Journal of Innovation and Business Strategy (IJIBS), 19(1), 1-9 . Retrieved from <https://doi.org/10.11113/ijibs.v19.144/>
- Penco, L., Ivaldi, E., Bruzzi, C. and Musso, E. (2020). Knowledge-based urban environments and entrepreneurship: Inside EU cities. Cities, 96, 102443. Retrieved from <https://doi.org/10.1016/j.cities.2019.102443/>
- Reuber, A. R. and Fischer, E. (2011). International entrepreneurship in internet-enabled markets. Journal of Business Venturing, 26(6), 660-679 .Retrieved from <https://doi.org/10.1016/j.jbusvent.2011.05.002/>
- Rezaee, M., Sadeghi, N. and Azizi, Sh. (2021). Analyzing Factors Affecting Urban Entrepreneurship in Achieving Sustainable Economic (Case Study: Najaf Abad City). Geographical Urban Planning Research, 9(1), 189-209. Retrieved from <https://doi.org/10.22059/jurbangeo.2021.310407.136/> (In Persian)
- Rezvani, A., Jalali, R., Motlabi, M. and Darvishpour, H. (2024). Model design of urban entrepreneurship development policies and processes in the social context Tehran City. Journal of Entrepreneurship and Innovation Research, 2(4), 55-71. Retrieved from <https://doi.org/10.22034/eir.2024.409811.1044/> (In Persian)
- Rizvandi, M., Rahnavard, F. and Sakhdari, K. (2021). Developing an Entrepreneurial Model for Mega and Big Cities in Iran. Management and Development Process, 34(2), 3-28. Retrieved from <https://doi.org/10.52547/jmdp.34.2.3/> (In Persian)
- Sahasranamam, S. and Nandakumar, M. (2020). Individual capital and social entrepreneurship: Role of formal institutions. Journal of Business Research, 107, 104-117. Retrieved from <https://doi.org/10.1016/j.jbusres.2018.09.005/>
- Samavati, S., Bahraini, H. and Hosseininia, G. (2022). Urban governance as an effective strategy for the development of urban entrepreneurship Case study: Hamedan city. Journal of Research and Urban Planning, 13(49), 125-145. Retrieved from <https://doi.org/10.30495/jupm.2022.5525/> (In Persian)
- Sarayani, A., Pourshahabi, V., Yaghobi, N. and Kamaliyan, A. R. (2024). Presenting the model of recruitment and selection of human resources of the public sector with the approach of the entrepreneurial government. Management and Educational Perspective, 6(1), 159-188. Retrieved from <https://doi.org/10.22034/jmep.2024.431349.1301/> (In Persian)
- Shahmohammadi, B. (2021). Entrepreneurial Marketing and Organizational Entrepreneurship Performance of Small and Medium Enterprises: A Systematic Review. Journal of Management and Entrepreneurship Research, 2(2), 134-141. Retrieved from <https://doi.org/10.34001/jmer.2021.12.02.2-23/>
- Saeedi, J. and Ataei, M. (2025). Evaluation and Prioritization of Urban Entrepreneurship Development Components (Case Study: Isfahan Metropolis). Economics and Urban Planning, 6(2), 6-29. Retrieved from <https://doi.org/10.22034/uep.2025.511499.1611/> (In Persian)

- Soleimani Moghadam, H. and Karimi Nasab, N. (2024). Investigating the Role of the Municipality in Improving the Quality of Citizens' Living Environment (Case Study: District 9 of Mashhad Municipality). *Geography and Human Relations*, 7(4), 429-450. Retrieved from <https://doi.org/10.22034/gahr.2025.524388.2481/> (In Persian)
- Standaert, T., Collewaert, V. and Vanacker, T. (2025). Regulatory institutions and cross-country differences in high-growth entrepreneurship rates: A configurational approach. *Journal of Business Venturing*, 40(2), 106469. Retrieved from <https://doi.org/10.1016/j.jbusvent.2024.106469/> (In Persian)
- Vivona, R. (2024). The new era leadership for the public sector? Entrepreneurship, effectiveness, and democracy. *Public Management Review*, 26(6), 1566-1582. Retrieved from <https://doi.org/10.1080/14719037.2022.2162957/>
- Vongvisitsin, T. B. and Tung, V. W. S. (2025). Technology start-ups in tourism and hospitality: A networked social capital theory perspective from early-stage start-up founders. *Tourism Management*, 106, 104996. Retrieved from <https://doi.org/10.1016/j.tourman.2024.104996/>
- Waldman, D. A., Stephan, U., Song, Z., Erez, M. and Siegel, D. (2024). Organizational behavior and human resource management perspectives on entrepreneurship: Lessons learned and new directions. *Personnel Psychology*, 77(1), 3-22. Retrieved from <https://doi.org/10.1111/peps.12636/>
- Wang, Y. and Hu, F. Z. (2023). Housing market booms in Chinese cities: boon or bane for urban entrepreneurship?. *Journal of Asian Public Policy*, 16(2), 199-220. Retrieved from <https://doi.org/10.1080/17516234.2021.1976984/>
- Wu, F. and Mao, C. (2020). Business environment and entrepreneurial motivations of urban students. *Frontiers in Psychology*, 11, 1483. Retrieved from <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2020.01483/>
- Xue, L. L., Shen, C. C. and Lin, C. N. (2023). Effects of internet technology on the innovation performance of small-scale travel agencies: Organizational learning innovation and competitive advantage as mediators. *Journal of the Knowledge Economy*, 14, 1830-1855. Retrieved from <https://doi.org/10.1007/s13132-022-00939-6>.
- Zhao, X. and Weng, Z. (2024). Digital dividend or divide: The digital economy and urban entrepreneurial activity. *Socio-Economic Planning Sciences*, 93, 101857. Retrieved from <https://doi.org/10.1016/j.seps.2024.101857/>
- Zhang, K. and Pang, J. (2025). Does digital finance promote entrepreneurship? Evidence from city-level and household-level data in China. *Applied Economics Letters*, 32(5), 637-643. Retrieved from <https://doi.org/10.1080/13504851.2023.2278596/>
- Ziyae, B., Sadeghi, H., Shahamat Nejad, M. and Tajpour, M. (2021). A framework of urban entrepreneurship for women breadwinners. *foresight*, 23(5), 597-609. Retrieved from <https://doi.org/10.1108/FS-12-2020-0137/>